

МИКРОУЧИЛИЩЕТО КАТО ВАРИАНТ
НА ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКО РЕШЕНИЕ
ЗА СОЦИАЛИЗАЦИЯ В КОНТЕКСТА НА НОВОТО НОРМАЛНО

Виолета Георгиева-Христозова¹

THE MICRO-SCHOOL AS AN ORGANIZATIONAL
AND PEDAGOGICAL SOLUTION FOR SOCIALIZATION
IN THE CONTEXT OF THE NEW NORMAL

Violeta Georgieva-Hristozova

Abstract: *This article refers to the 'micro-school' as an unusual and little-known pedagogical paradigm in the context of Bulgarian pedagogy. It theoretically collects the interpretations of the essence of the micro-school. It also outlines the grounds for its appearance and qualities, communicates tested models of its practical application, and assesses its efficiency in the Bulgarian educational reality. Furthermore, the paper aims at broadening the cognitive horizons of researchers, current teachers, students in Pedagogy and parents on contemporary issues of education. The micro-school is presented as a particular organizational and pedagogical solution and as a type of pedagogical perspective that boldly opposes the challenges obstructing the socialization process in times of isolation and crises. Driven by the desire to contribute to the field of pedagogy, the author promotes foreign experience in specialized Bulgarian media. Her qualities should be at the service of Bulgarian children and their socialization in extraordinary conditions.*

Keywords: *micro-school; pedagogical paradigm; students; children; socialization; preschool.*

Въведение

В съвременната реалност, все по-често наричана „новото нормално“, думите „пандемия“, „война“, „криза“ трайно бележат човешката памет и орнаментират настоящото всекидневие. Въпреки години в усъвършенстване на технологии и асистирана от изкуствен интелект реалност, години кроснаучни търсения и поколения родени изцяло в „ню ейдж“-а, човечеството е пред по-редното високо стъпало в лицето на последствията от принудителната изолация поради пандемия, кризи и обществено значими трудности (хуманитарни, духовни, икономически, международни, национални) и най-вече пред вратата в силите си за гарантиране на благоденствие за своите последващи генерации. Това оказва влияние и върху сферата на образованието, която (благодарение на консервативната си същност) се справя с ново зародилите се предизвикателства. В социал-

¹ Виолета Георгиева-Христозова – главен асистент, доктор в катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ в Тракийски университет, гр. Стара Загора, България, e-mail: violeta.aabv@gmail.com

но-медийните обединения на педагози започват да се споделят наблюденията, че през изминалите две години след продължителната изолация, връщайки се в детската група и класна стая, децата и учениците боледуват повече и по-тежко през грипните епидемии, в сравнение с предходни години. Освен това се съобщават и неблагоприятни изменения по отношение на процеса социализация, манифестирани с липса на социално-желателни обноси при деца от предучилищна възраст.

Методология

Значимостта на ранната социализация и възможни в нея обструкции по време на кризи, препращат към преосмисляне на педагогическия опит и търсене на допълнителни педагогически подходи. Направен е теоретичен анализ на регистрирани интерпретации по проблема за микроучилището като педагогическа парадигма и се преценяват възможностите и ефективността ѝ в българския образователен контекст.

Резултати

Събраният професионален опит на научно-педагогическите общности в САЩ разкрива микроучилището като екстраординарна педагогическа парадигма, почиваща на холистичния подход. Идеята за микроучилището се заражда години преди разпространението на COVID-19 поради финансови причини. Описвайки „QuantumCamp” (едно от първите микроучилища в Калифорния основано 2009 година) М. Horn (2015) обяснява, че инициативата за него е генерирана от два типа семейства. Едните търсят качествено, но бюджетно образование за децата си които са в частни училища, а другите са неудовлетворени от образователната идеология на държавните образователни организации и нямат финансова възможност за частни.

Години по-късно **тази педагогическа практика се оказва много подходяща за възпитание и обучение на деца и ученици в условия на пандемии и епидемии**. Тук е моментът авторът да уговори, че терминът “micro-school” / “microschool”, от английски език се превежда „микроучилище“, но смислово съдържа училищата и детските градини като образователни организации. Микроучилището като педагогическа парадигма се отнася до обучение на ученици, до възпитание на деца от предучилищна възраст и до социализация в малки групи.

Тъй като микроучилището е млад педагогически проблем, все още няма единна научна дефиниция за него. Според Ch. Beswick (2017), то е „модел на образование в домашна стая“, а друго популярно определение е „малки независими учебни институции“. През 2018 г. М. McShane го определя като „хибридно домашно обучение, при което децата разделят времето си между домашното образование и по-традиционната училищна среда“, а две години по-късно А. Saroot го дефинира като „широк термин използван за описанието на малко квартално училище с до 10 деца“. Определенията позволяват препратки към педагогическо взаимодействие с подчертано **индивидуализирани и детецентрирани** нюанси.

Микроучилището може да бъде ситуирано на различни места (офис, гараж, двор, стая, поляна) и позволява достатъчна физическа отдалеченост между учениците и децата. През 2014 година М. Candler изтъква предимството на малката група, която в „микроучилището винаги остава малка, за разлика от училището, където броят на децата нараства и се увеличава постоянно“. **Различната, но близка възраст** на децата/учениците в микроучилището позволява атрактивната практика „тьюторство“ (наставничество), която във времето е показала своята образователна и социализираща ефективност. Учителят в микроучилището е само един и може да бъде педагог, но може и да е интелигентен родител, който има широки компетентности и осъзната мотивация за практикуване на качествена педагогическа дейност. И в двата случая учителят в микроучилището е подпомаган от софтуер, който го ориентира в специално създадени учебни програми, отговарящи на образователните стандарти и толериращи **индивидуален подход** на работа. Числеността на групата е скромна (от 5 до 10 деца/ученици), но позволява и **работа в екип**, макар и малък. А. Campbell (2020) пояснява, че по този начин педагогическата практика е гъвкава и преценката около съдържанието и методите на работа е подчинена на индивидуалните особености и потребности на отделните деца/ученици/семейства. **Активното участие** в педагогическото взаимодействие е

от важно значение за реализирането на тази педагогическа парадигма, която позволява прилагането на педагогически традиции, педагогически иновации и тяхно комбиниране.

J. Rivera и S. J. Wilson (2016), M. Linaberger (2018), M. O'Shaughnessy (2019) и други изследователи разработват и модернизират концепциите за организиране на микроучилища. На тази формирана литературна базата и чрез проучване на изпитани практики, K. Curry (2020) теоретизира дизайна на микроучилището и формулира отделните му елементи: образователна среда, изготвяне на учебен график, съобразяване с интересите на децата, учениците и техните родители, задължително включване на обучение в електронна среда, сократова беседа и съчетаване на класна, извънкласна и екипна работа. Според A. Prothero (2016) микроучилищата в САЩ са толкова разпространени, че „не е ясно изобщо колко на брой съществуват“. В своите разработки J. D. Tuscille (2020) предрича положителното развитие на педагогическия модел, аргументирайки се с компактността на групата, която „предотвратява конфликтите, характерни за големите образователни организации“.

Дискусия

Приложима ли е изложената педагогическа парадигма в българския образователен контекст?

Поглеждайки назад към историята на българското образование, можем да оприличим модела на микроучилището с килийното училище от края на XVIII век, с елементи на взаимното училище от средата на XIX век. С други думи, България има сходен опит от преди повече от 150 години (изключваме електронното обучение, което по онова време не е характерно и за САЩ). Връщайки се в настоящето, подобен модел ни изглежда немислим за обучението на студенти от висши учебни заведения и също така България няма проблем, свързан със скъпоструващо образование. Микроучилището би било прилично **приложимо при деца от предучилищна възраст и ученици от начален етап, кратковременно в продължителни кризисни за образованието ситуации**, подобни на пандемията от 2020 година.

Микроучилището в българския образователен контекст не може да се мисли като продължителна педагогическа практика, но пък е възможно да бъде вариант на ефективно организационно-педагогическо решение, алтернативна временна форма на възпитание при деца от предучилищна възраст и „спасителна“ образователна политика при ученици до 4-ти клас, само в извънредно положение. Биха могли да се унифицират учебни програми и софтуери, към които да се прибегва в моменти на липса на транспорт, повишени цени на горива, райони след природни бедствия. Микроучилища могат да се създават и в малки селища, където по-голямата част от населението се е преместила да живее в развитите градове, раждаемостта е намаляла и има неголям брой деца и ученици. Подобна инициатива вероятно ще се сблъска с противоречиви позиции, предвид настоящата емоционална обърканост, предизвикана от страх от инфектиране с вируси, несигурност на не една плоскост (здравеопазване, политика, икономика) и дезинформация. Все по-изразителна черта в съвременното общество е липсата на единомислие и крайност в реакциите по различни въпроси – присъствено обучение/обучение в електронна среда, Согопа ваксиниране/Согопа антиваксъри, Украйна/Русия, евро/лев, „Зелена сделка“/евтино гориво и др. Друг проблем би се оказал и фактът, че повечето българи живеят в неголеми жилища, в които няма как да се освободи стая за организиране на микроучилище, но най-значимият е неразработени учебни програми за подобна работа. Въпреки изразените ограничения и в името на стремежа за обогатяване на теоретичното педагогическо наследство, могат да се обозначат достоинства на микроучилището в три посоки.

По време на изолацията през 2020 година, в ограничено пространство, **родителите** трябва да се грижат за домакинството (храна, битови сметки, хигиена), да възпитават малките си деца, да учат с големите си деца, да играят с тях и да намират варианти за социализация в изолация, да бъдат търпеливи и активни, да се самосъхранят на фона на текущите трудности, като безпокойство за личното си здраве и това на семействата си от непозната зараза, притеснения за семейния бюджет, поради липса за възможност да вършат служебните си ангажименти от къщи,

негативни емоционални колебания, поради остър дефицит на социални контакти, отрицателен обрат в двигателните навици и др. Това доведе до заемането в български от английски език на едносъставното homeoffice (домашен офис) и създаването на словосъчетания като *хоумофис професия* и *хоумофис мама* (Илиева 2021: 167). В следваща подобна ситуация, микроучилището би било педагогическа опция за родителите, която да ги деангажира от участието им в образователния процес в електронна среда, да им позволи да реализират служебните си задължения и домашни дейности.

По отношение на **учителите**, които само във вътрешния си кръг съобщават за лично усещане за инертност и демотивираност за педагогическа работа в реална детска група и класна стая, микроучилището също би бил временен вариант за служебната им „ресоциализация“. Немалко са учителите с дългогодишен професионален стаж, които са уморени. Немалко са и тези, които преживяват синдрома Бърнаут, защото работят в големите градове, където групите и класовете се състоят от много деца и ученици, вкл. с особености в развитието и потребностите. Педагогическото взаимодействие в малобройна група чувствително би облекчила работа на учителя и усещането му за собствена ефективност, защото той би могъл да се отдаде на индивидуалността на отделните деца/ученици и да преживее пълноценно социалната си роля. Предполага се, че в малка група педагогът много по-интензивно би осъществявал своите развиващи, организаторски и диагностични функции. В контекста на предучилищната педагогика взаимоотношенията „детска градина-семејство“ могат да случват още по-многопластово, защото с малко семејства детският учител би могъл да осъществява повече разговори и да опознае по-добре семејните особености. Това ще му позволи да разгърне педагогическото си майсторство в ситуации с педагогически предизвикателства (има се предвид деца, които имат поведенчески и емоционални особености).

Деца са чувствителни към състоянията на своите родители, а **учениците** се влияят силно от учителите си. Първите социализиращи фактори са именно семејството и фигурата на учителя, а след това и групата на връстниците. Деца в предучилищна възраст и учениците в начален етап все още са възрастово и емоционално крехки. Липсата на дори малък социум след 4 – годишна възраст би повлияла върху социализацията през бъдещия им житейски път. Именно тук е осезателно мястото на микроучилището в извънредни за образованието ситуации: да не допуснат прекъсвания и пропуски в ранната социализация. В малка, макар и разнородна по възраст група, децата и учениците няма да останат изолирани, сами вкъщи пред електронните си средства за комуникация, а ще бъдат в микросоциум, който на микроравнище ще позволява протичането на процеса социализация. У. Бронфенбреннер (1976) групира 4 вида социализиращи фактори, като един от тях нарича „микросреда“ и към нея се отнасят семејството, родителите, условията на живот и книгите. Двадесет години по-късно А. В. Мудрик, изучаващ социализацията и нейните фактори, също обособява 4 самостоятелни групи, като едната нарича „микрофактори“, и към тях освен семејството и родителите, добавя и съседите, връстниците и възпитателните организации. Микросредата и микрофакторите са основата, която формира детската личност и я предразполага към положителна среща със следващите социализиращи фактори. Микрообразованието позволява реализирането на концепциите за социалното възпитание (Peterson 1982), социалното учене (Bandura 1977), социалното образование (Кутева 2014) и социално и емоционалното образование (Cefai 2014).

При малките групи деца от предучилищна възраст субект-субектното взаимодействие би се засилило, което още повече детцентрира и хуманизира педагогическия процес. Също така скромният обем на детската група не би нарушил дневния режим и динамичните стереотипи. развитието на игровата дейност и играта остават водещи за децата, защото биха могли да се осъществяват и творческите игри и игрите с правила. В малката група могат да се реализират и всички видове възпитания (нравствено, интелектуално, трудово, естетическо, физическо). Концентрирането на индивидуалния подход несъмнено развива способностите за разширяване на познавателните интереси, мисленето, речта, овладяването на езика и комуникативните компетентности.

Заклучение

В дни на глобализация, плодотворен човешки потенциал и мащабен технически напредък, поради настъпилото за човечеството „ново нормално“, се налага да говорим за малки групи, микроучилище, микросреда и микрообщества от деца/ученици. Дигитално асистираното обезчовечаване в образователния процес направи така, че хората все повече да жадуват традиции и ценности. Авторът не е привърженик на абсолютизирането на една или друга педагогическа концепция, но ако се налага да избира между изложената идея и персистиращото обучение изцяло в електронна среда, то със сигурност би дал предимство на микроучилището. Колкото и да се развиват технологиите, децата и учениците са живи хора и няма софтуер, способен да препокрие влиянието, което създава фигурата на реалния учител с неговите качества и многопластови поведенчески вариации.

ЛИТЕРАТУРА:

Бижков, Г., В. Кутева – Цветкова, Б. Здравкова. (2014). *Социална педагогика. Теоретични основи.* Велико Търново. // **Vizhkov, G., V. Kuteva-Tsvetkova, B. Zdravkova. (2014).** *Sotsialna pedagogika Teoretichni osnovi.* Veliko Tarnovo.

Бронфенбреннер, У. (1976). *Два мира детства. Дети в США и СССР.* М. // **Bronfenbrenner, U. (1976).** *Dva mira detstva. Deti v SSHA i SSSR.* М.

Мудрик, А. В. (2000). *Социальная педагогика.* М. // **Mudrik, A. V. (2000).** *Sotsialna pedagogika.* М.

Илиева, Т. (2021). Лексикални неологизми с чуждозиков компонент в българските медиатекстове. *Годишник на ПФ при Тракийски университет, 18/ 2021, 162–185.* // **Ilieva, T. (2021).** *Leksikalni neologizmi s chuzhdoezikov component v bulgarskite mediatekstove. Godishnik na PF pri Trakijski universitet 18/2021, 162–185.*

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215.

Beswick, Ch. (2017). Parental values for the education of their children. Oklahoma State University. <https://core.ac.uk/reader/215186690>

Campbell, A. (2020). Microschooling: A new educational option for parents. <https://www.npri.org/commentary/microschooling/>

Candler, M. (2014). Micro-schools. What the future of schools might look like – as long as we don't treat it like a silver bullet. <https://medium.com/future-of-school/agile-in-education-an-intro-to-micro-schooling-c508c3bbc367>

Capoot, A. (2020). What are 'micro-schools' and 'pandemic pods'? <https://www.today.com/parents/parents-create-micro-schools-pandemic-pods-school-year-t187484>

Cefai, C., & Cavioni, V. (2014). *Social and emotional education in primary school: Interesting theory and research into practice.* New York: Springer.

Curry, K. (2020). Designing a micro-school. <https://edupreneuracademy.org/resources/research/designing-a-micro-school/>

Horn, M. (2015). The rise of AltSchool and other micro-schools. <https://www.educationnext.org/rise-micro-schools/>

Linaberger, M. (2018). *The micro-school builder's handbook: Personalized learning for your child, and an amazing business for you.* Washington, DC: Difference Press.

McShane, M. (2018). Is hybrid homeschooling the wave of the future?. <https://www.forbes.com/sites/mikemcshane/2018/05/21/is-hybrid-homeschooling-the-wave-of-the-future/?sh=e8f3a556bf7e>

O'Shaughnessy, M. (2019). *Creating micro-schools for colorful mismatched kids: A step-by-step process that empowers frustrated parents to innovate education.* LegacyONE.

Peterson, P. (1982). *Social context of instruction: Group organization and group process.* Madison.

Prothero, A. (2016). 'Microschools' could be new competition for private K-12. <https://www.edweek.org/policy-politics/micro-schools-could-be-new-competition-for-private-k-12/2016/01>

Rivera, J., & Wilson, S. J. (2016). *Micro-schools: Creating personalized learning on a budget.* GHF Press.

Tuccille, J. D. (2022). Microschools have a big future. <https://reason.com/2022/01/28/microschools-have-a-big-future/>.